



Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 13.11.2024 nr 2-5/24-01778,
RIIGIKOGU/24-1140/-
2T
Meie 03.12.2024 nr 1.1-11/5059-2

**Käibemaksuseaduse muutmise
seaduse eelnõu (539 SE)**

Rahandusministeerium ei toeta Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni 12. novembril 2024. a algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõud (539 SE). Eelnõu seletuskirja kohaselt puudutab ettepanek toiduainete (sh kartul, puu- ja köögivilja) käibemaksumäära vähendamist 5%-le. Märgime, et eelnõu tekst ei ole arusaadav, kuna see näeb ette 2025. aasta 1. jaanuarist kehtetuks tunnistatud käibemaksuseaduse § 15 lõike 2¹ muutmise.

Me ei nõustu eelnõu seletuskirjas esitatud väitega, et toiduainete käibemaksumäära vähendamine suurendab käibemaksu laekumist. Ükski teadaolev uuring või analüüs ei kinnita seda, et käibemaksu soodusmäära kehtestamine suurendab käibemaksutulu. Rahandusministeeriumi hinnangul toob toiduainete käibemaksumäära vähendamine kaasa suure riigieelarvelise kulu, mis ulatub vähemalt 400 mln euronit aastas. Arvestades riigi rahanduse seisuga ei ole selline meede otstarbekas ega efektiivne. Riigieelarve strateegias järgnevatel aastatel prognoositakse eelarve defitsiiti süvendaks väljapakutud meede veelgi, kuna katteallikaid selleks ei ole. Tuleb märkida ka seda, et käibemaksumäära vähendamine on riigi jaoks rahalises mõttes kulukaim meede, kui eesmärgiks on kauba või teenuse hinna vähendamine. Samuti peab Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) efektiivse käibemaksusüsteemi olulisteks elementideks laia maksubaasi, ühte kindlat määra, milles puuduvad või on vähe erandeid, mis teeb käibemaksusüsteemi võimalikult lihtsaks ja vähete kuludega administreeritavaks maksutulu allikaks.

Erinevate uuringute kohaselt kandub käibemaksu määra langetus hindadesse üle vaid osaliselt ja osa langetusest läheb ka kaupmeeste ja tootjate kasumiteks, mistõttu jääb tarbija võit maksumäära langetusest väiksemaks. Kuigi soodusmäärad võivad pakkuda lühiajalist hinnasurvet allapoole ja aidata teatud sihtrühmasid, on nende pikaajaline ja süsteemne efektiivsus piiratud. Maksusüsteemi lihtsuse ja tõhususe huvides tasub kaaluda alternatiivseid viise, nagu otsesed toetused madala sissetulekuga tarbijatele. Kasumite tõus avaldab mõju küll kaupmeeste ja tootjate konkurentsivõimele, kuid läbi käibemaksumäära vähendamise ei ole see efektiivne meede madalama sissetulekuga sihtrühma toetamiseks.

Euroopa Liidu statistika kohaselt oli 2023. aastal toiduainete hinnad Eestiga võrreldes kallimad Luksemburgis, Iirimaa ja ka Soomes ehkki nendes riikides kehtib toiduainetele vähendatud käibemaksumäär. Käibemaksumäära langetamisest tulenev riigi tulude vähendamine on alati suurem kui soovitatav majanduslik mõju. Näiteks Hispaanias rakendati 2023. aasta alguses ajutiselt käibemaksu nullmäära teatud toiduainetele nagu puuviljad ja piimatooted. Esialgsed andmed viitavad, et kuigi hinnad langesid, ei olnud mõju püsiv ning mõne kuu jooksul hinnad stabiliseerusid kõrgemal tasemel kui esialgu oodati.

Kuna jõukamad leibkonnad kulutavad toidule absoluutsummas enam, siis rahaliselt võidavadki rohkem need, kellel on suuremad väljaminekud. Seega käibemaksusoodustusest saadav võit jaguneb sissetulekugruppide vahel erinevalt ning on kaldu jõukaima ehk 10 detsiili suunas. Seega ka eelarvekulu läheks suurel määral rikkamate leibkondade toetamiseks.

Lisaks märgime, et vastavalt nõukogu direktiivile 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, on liikmesriigil õigus kehtestada maksimaalselt kaks vähendatud maksumäära. Alates 2025. aasta 1. jaanuarist kehtivad Eestis vähendatud määradena 13% ja 9%. Seega 5%-se vähendatud maksumäära kehtestamise õigust ei ole.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Aet Külasalu 5885 1300
Aet.Kylasalu@fin.ee